

ONMISBARE TIPS VOOR STUDIESUCCEES!

Concrete adviezen voor rendementsverhoging
in het beroepsonderwijs

WAAROM PRATEN OVER RENDEMENTSVERHOGING?

Jarenlang is verhoging van het rendement het gesprek van de dag in het beroepsonderwijs. En met succes, want recente cijfers wijzen erop dat het aantal voortijdige schoolverlaters in het mbo sinds vorig jaar is gedaald. Middels de stevige verzuimaanpak het afgelopen jaar, verlieten 37% minder jongeren voortijdig het mbo (Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, 2015). Maar wat weten we nu precies over rendementsverhoging? Er zijn namelijk veel factoren die bijdragen aan een hoog, of hoger rendement. Denk bijvoorbeeld aan een goede samenwerking tussen scholen en gemeenten of het aanspreken van studenten als ze niet op school komen. Er zijn echter nog meer factoren bekend die bijdragen aan studiesucces; zoals actieve deelname aan het studieprogramma en een goed toetsprogramma (Van Berkel, Jansen & Bax, 2012). Ook de overheid wil meer studiesucces. Minister Bussemaker heeft een nieuw doel gesteld, namelijk om in het jaar 2021 op een maximum van 20.000 schoolverlaters uit te komen. Om dit doel te kunnen behalen, is het van belang om te kijken naar bewezen aspecten die het rendement binnen het onderwijs verhogen.

De insteek van dit e-book is het rendement van opleidingen in het beroepsonderwijs te verhogen met behulp van theoretische onderbouwing en praktische tips uit onze blogs. We doen dit aan de hand van drie thema's, namelijk:

- Pedagogiek en didactiek
- Toetsing en examinering
- Curriculumontwikkeling

Per thema worden tips en effectieve strategieën aangehaald en gekoppeld aan onze blogs uit 2015. In het vierde hoofdstuk wordt een samenvatting weergegeven met daarin tips voor studiesucces gerelateerd aan alle bovengenoemde thema's.

Wij nodigen je uit om dit e-book te lezen, te delen en hopen dat het een positieve bijdrage levert aan het handelen in de beroepspraktijk en aan het succes van jullie studenten!

HET WERKEN AAN SUCCESVOL ONDERWIJS

1. Pedagogiek & Didactiek

Inleiding

Pedagogiek en didactiek zijn twee onmisbare onderdelen van goed onderwijs. Dit vindt ook Goedele Loonen, die met haar blog [‘Wie heeft dit idiote schoolsysteem bedacht’](#) de meeste lezers in 2015 heeft bereikt. Toch wordt er volgens haar nog niet het meeste rendement gehaald uit de huidige manier van lesgeven: er wordt vooral gevraagd om stil te zitten en te luisteren. Om het rendement op het gebied van pedagogiek en didactiek te verhogen worden hieronder enkele voorbeelden aangekaart.

Bevorderen van het zelfvertrouwen en faalangst tegengaan

Het ontwikkelen van zelfvertrouwen is essentieel om studierendement te verbeteren. Volgens Van Berkel et al. (2016) kunnen opleidingen het volgende doen om dit zelfvertrouwen te vergroten:

1. Identificeer tijdig tekortkomingen in studievaardigheden bij studenten. Benader ze persoonlijk voor ondersteuning in het eerste trimester van de studie. In de blog [‘Leer de student leren’](#) gaat Aukje Meens in op de wijze waarop je de student kunt helpen om te leren plannen.

2. Bereid studenten voor op het volgen van struikelblokvakken door tutorials (soort handleiding) beschikbaar te stellen waarin centrale begrippen worden verduidelijkt. In de blog [‘Hoe zorgt ICT ervoor dat studenten écht leren?’](#) wordt ingegaan op ICT middelen die worden ingezet om bijvoorbeeld centrale begrippen te verduidelijken. Mocht je ICT tools willen inzetten binnen je onderwijs, dan bevat blog [‘ICT gebruik in het onderwijs, dat kan anders’](#) een overzicht met bruikbare ICT tools voor het onderwijs.
3. Laat studenten zien hoe er getoetst zal worden, bied diverse oefen- en feedbackmomenten. Houd in de feedbackmomenten rekening met de wijze waarop je studenten benadert. Uit onderzoek blijkt namelijk dat je middels je feedback een fixed of growth mindset kan bereiken. Lees de [blog](#) van Martijn van Grootel over deze ontwikkelbare intelligentie.
4. Richt je in het onderwijs op kleine groepen (bijvoorbeeld werkcolleges). Het is van belang dat studenten intensief werken. Om binnen deze groepen te differentiëren geeft Boukje Jansen in deze [blog](#) 4 stappen om te komen tot differentiatie.
5. Zorg voor deelnamecontrole. Wanneer een student afwezig is, nodig deze uit voor een gesprek. Het model van transactionele analyse kan je helpen om op een goede wijze het gesprek aan te gaan met de student. In de blog [‘Hallo, hebben we \(echt!\) contact?!’](#) wordt ingegaan op deze manier van gespreksvoering.
6. Vang studenten op die zakken voor hun eerste tentamen. Vaak is hierin een belangrijke rol weggelegd voor de studieloopbaanbegeleider. Lees de blogs [‘\(studie\)loopbaanbegeleider...je moet het maar kunnen!’](#) en [‘Ben jij 100% zeker van jouw studieloopbaanbegeleiding?’](#) voor tips en adviezen over de rol van de studieloopbaanbegeleider, [de competenties van een mentor](#).

Je kunt zelfs ervoor zorgen dat studenten ambassadeurs van jouw opleiding worden! Wil je weten hoe? Lees dan het blog van Peter Loonen, waarin hij weergeeft hoe je in 4 stappen van nieuwe studenten ambassadeurs maakt.

1. Pedagogiek & Didactiek

Authentieke aandacht voor je studenten

Onderwijs is mensenwerk. Mensenwerk vraagt authentieke aandacht voor je studenten door ze intensief te begeleiden (Steeg, Elk, & Webbink, 2012), ze te leren kennen en interesse in ze te tonen. Ook het betrekken van studenten bij de studie, vergroot het studiesucces. In de blog [‘Dit helpt je het schooljaar door’](#) gaat Rosalie de Kooning in op de wijze waarop je een optimale docent-klas-relatie opbouwt. Een goede balans van overzicht en verbondenheid resulteert in hogere leerresultaten. En vrees niet voor probleemgedrag. Door pro-sociaal gedrag te versterken, voorkom je als docent negatief gedrag. Rosalie de Kooning geeft in haar [blog](#) tips die hierbij van belang zijn.

Uit de meta-analyse van John Hattie ([Hattie, 2009](#)) maar ook vanuit onderzoek naar oplossingsgericht werken ([Cauuffman & Dijk, 2009](#)) blijkt dat het leren kennen van je studenten en echt in ze investeren loont op het gebied van effectiviteit. Niet alleen wordt je eigen werk daar leuker van, intensief contact met je studenten, ook in het weekend of 's avonds als daar behoefte of nood aan is, verhoogt het rendement van je opleiding. Onderzoek in opdracht van het CPB toont aan dat intensieve begeleiding in het eerste jaar een daling van 7% uitval teweeg brengt ([Steeg et al., 2012](#)). In een intensieve relatie hoort ook volgens Peter Loonen ook het begrip onderhandelen. In de blog [‘6 tips om goed te onderhandelen met je studenten’](#) geeft hij aan dat goed onderhandelen met studenten niet alleen effectief is voor de relatie met hen, maar ook voor hun leerresultaten.

Zet je studenten aan het werk!

Het is belangrijk om te beseffen dat contacturen ervoor bedoeld zijn om de zelfstudie te sturen. Zelfstudie is noodzakelijk om de leerstof te verwerken. Uit onderzoek van Van der Drift & Vos (1987) blijkt dat er een optimale hoeveelheid contacturen is om maximale studenteninspanning te bereiken. Dit optimum is vierhonderd contacturen per jaar. Minder contacturen geven mogelijkheid tot meer zelfstudie, maar uit het onderzoek van Van der Drift & Vos is, het zogenaamde

[‘tijdschriftonderzoek’](#) blijkt ook dat de studenten deze mogelijkheid niet benutten. Het plannen van meer contactonderwijs leidt ertoe dat studenten minder zelfstudie doen. Hoe actiever de studenten (moeten) omgaan met de leerstof, des te meer ze lijken te onthouden. Omdat leren niet altijd even makkelijk gaat voor studenten verwijzen wij je naar het [blog](#) van Aukje Meens, waarin zij tips geeft hoe je de student kunt leren leren. Zij geeft 5 tips om een student te leren plannen, een vaardigheid die zeer belangrijk is in het onderwijs, maar ook later in het werk.

Bovengenoemde punten zijn manieren om aandacht te hebben voor je studenten. Binnen het onderwijs speelt het vraagstuk rondom motiveren van studenten altijd een rol, een belangrijke rol zelfs. In deze blog van Peter Loonen zijn drie stappen te lezen om te komen tot autonome motivatie. Deze 4 tips uit de blog van Aukje richten zich op het motiveren van studenten in de les.

1. Pedagogiek & Didactiek

Activerende didactiek

Activerende didactiek leidt tot een hoger rendement dan werkvormen waarin studenten consumeren (Schmidt, 2010). Hierin is didactiek de verbinding tussen de inhoud en het niveau van je lesstof én de kenmerken van je doelgroep. Hoe meer hoorcolleges hoe lager het rendement, een paar uur meer zelfstudie leidt tot meer afgestudeerden. Contacturen kunnen het beste ingezet worden voor werkvormen waar studenten actief met de leerstof omgaan. Nodig de studenten uit om aan de hand van praktijkvraagstukken onderzoekende handelingen te verrichten. Afhankelijk van het niveau kan dit gaan om verklaren, beschrijven, ontwerpen en probleem oplossen. Breng wel structuur en deadlines aan, anders kan het voorkomen dat studenten blijven uitstellen (Van der Drift & Vos, 1987). Breng studenten in contact met echte vragen uit de praktijk liefst in dat werkveld. Hoe actiever de studenten lesstof bewerken hoe hoger het rendement. Als het om de praktijk gaat heb je binnen het MBO te maken met BPV begeleiders. In zijn blog gaat Emile Heerkens gaat Emile dieper in op welke competenties een BPV begeleider hoort te bezitten.

We hebben gesproken over contacturen en activerende didactiek, dat betekent niet dat hoorcolleges geschrapt moeten worden. Ze vervullen namelijk de volgende zinvolle functies:

- ze geven studenten informatie over welke leerstof belangrijk is en welke niet, en helpt daarmee studenten met het inrichten van de zelfstudietijd;
- ze inspireren studenten voor het vak (vooral wanneer de docent interesse kan opwekken voor zijn vak);
- ze kunnen bijdragen tot beter begrip bij moeilijke onderwerpen.

2. TOETSING & EXAMINERING

Wanneer het beleid rondom toetsing onduidelijk geformuleerd is, leidt dit tot onduidelijkheid bij zowel docenten als studenten. Een helder toetsbeleid en goed samengestelde toetsen verhogen de kwaliteit van het onderwijs.

Toetsen om van te leren!

Opleidingen die veel verschillende toetsen hebben en veel herkansingen aanbieden scoren lager in de rendementcijfers. Janke Cohen Schotanus ([Cohen-Schotanus, 2010](#)) is een warm pleitbezorger voor integrale (cumulatieve) toetsen waarbij gewerkt wordt met een relatieve cesuur en waarin compensatie binnen de lesstof mogelijk is. De spreiding van tentamens over het studiejaar beïnvloedt het rendement (Van Berkel, Jansen & Bax, 2012) en een beperkt aantal tentamens in één periode heeft een positieve invloed op het rendement, evenals het programmeren van het tentamen snel na het beëindigen van de onderwijsperiode.

Voor herkansingen geldt de regel: zorg dat er geen concurrentie is met het reguliere onderwijs. Plan de herkansingen bijvoorbeeld in de zomervakantie! Toetsen waar de studenten echt van leren zijn effectiever in het onderwijs dan toetsen die gericht zijn op het selecteren en afrekenen. In de blog van Liza Goos geeft zij [twee tips om studenten te laten leren van een toets](#). Studenten leren het meest door zelf actief met de studie(stof) bezig te zijn. De meeste studievertraging ontstaat bij programma's met alleen schriftelijke kennistoetsen (Gibbs, Simpson, 2004). Als je vindt dat beoordelingsformulieren bij bepaalde toetsvormen te lang worden, lees dan het blog van Liza Goos, '[Weg met lange beoordelingsformulieren](#)'.

Voor een goed rendement van een opleiding is het belangrijk dat een studieprogramma bestaat uit een beperkt aantal grote onderdelen (Cohen-Schotanus, 1994).

Hoe meer het toetssysteem vraagt aan inzet van studenten, des te hoger het rendement, ook in kwalitatieve zin (Gibbs, Simpson, 2004). Het betreft niet enkel schriftelijke toetsen, maar ook andere verplichtingen, waaronder het bijhouden van een portfolio, geven van presentaties en het maken van verslagen. In zijn blog

beschrijft Martijn van Grootel op welke wijze een [beoordeling als leermoment](#) kan dienen en beschrijft hij diverse beoordelingsmethoden.

Cilia de Jong beschrijft in haar blog hoe je de [kwaliteit van examinering](#) in de praktijk kunt borgen. Als je deze adviezen koppelt aan onderstaande tips, kun je op het gebied van toetsing een slag maken in het bevorderen van studiesucces. Het toets programma bevordert namelijk de kwaliteit van de opleiding, studievoortgang en van het leren van de studenten. Dit gebeurt door (Van Berkel, Jansen & Bax, 2012):

- Grote studieonderdelen te toetsen in plaats van kleinere onderdelen, wel met tussentijdse toetsing;
- Tijdens de onderwijsperiode met regelmaat te toetsen en de sterkst sturende factor voor het leren, 'feedback' in te zetten. Om regelmatig te blijven studeren, heeft de student regelmatig feedback nodig. In een goed toetsprogramma zitten veel feedbackmomenten. In deze [blog](#) van Liza Goos, wordt het geheim van goede feedback gegeven;
- Concurrentie te vermijden tussen reguliere toetsen en/of herkansingen;
- Kwaliteit van toetsen scherp te houden door goede kwaliteit als het gaat om samenstellen, afnemen en evalueren van toetsen;
- De mogelijkheid voor herkansing te beperken tot één mogelijkheid van een herkansing per jaar;
- Het beste is om in de vakantieperiode te herkansen zodat andere (reguliere vakken) niet in concurrentie komen met het vak;
- Compensatie aanbieden voor studenten die alles tijdig doen. Denk hierbij aan extra studiepunten of bonuspunten bij een toets.

Daarnaast is het aan te raden, om een transparante en verdedigbare manier te gebruiken om vast te stellen dat een student over voldoende kennis beschikt.

2. TOETSING & EXAMINERING

Bij het vaststellen van cesuren zou de absolute ad-hoc cesuur van 55%-60% kennis los moeten worden gelaten, omdat dit geen rekening houdt met de moeilijkheidsgraad van een toets. Daarnaast is het een aanrader om gebruik te maken van expertpanels (bijvoorbeeld Angoff methode) of psychometrische methoden om itemmoeilijkheden te corrigeren (bijvoorbeeld IRT). Tot slot kunnen docenten die studietoetsen construeren en 'in huis' afnemen, gebruik maken van een compromis cesuur, zoals bijvoorbeeld die van Cohen. Dit alles bepaalt in belangrijke mate de voortgang van de studie en het rendement van de opleiding. Wees je tot slot bewust van de valkuilen van jezelf als beoordelaar, ongeacht de organisatie rondom toetsing. In haar [blog](#), schijft Marion van Neerven welke valkuilen je als beoordelaar tegenkomt en hoe je daarmee om kunt gaan.

3. Curriculumontwikkeling

De organisatie van het curriculum en de inrichting van de leeromgeving dragen bij aan een betere studievoortgang van studenten en daarmee aan rendementsverhoging. In haar blog '[De klok horen luiden!](#)', zoekt Cilia de Jong in op stappen die bij curriculumontwikkeling essentieel zijn.

Om tot het ontwerpen van een curriculum te komen, moet het team eerst de onderwijsvisie bepaald hebben, de wijze waarop zij willen opleiden in kaart gebracht hebben en in beeld hebben wanneer stage en examinering plaatsvindt en terugkomt. Martijn van Grootel gaat in zijn [blog](#) in op het daadwerkelijke ontwikkelen van een opleidingsplan en de bijbehorende stappen.

De plaats binnen het curriculum voor stage wordt in de [blog](#) van Peter Loonen aangegeven. Hij geeft drie cruciale elementen aan die de keuze voor de plaats van de stage vergemakkelijken.

Voorwaarden waar een opleiding aan moet voldoen (van Berkel, Jansen & Bax, 2012):

Een opleidingsprogramma moet aan enkele voorwaarden voldoen, als het doel is dat de opleiding binnen de gestelde tijd afgerond wordt.

- 1.** De opleiding moet niet te veel vakken omvatten, omdat dit ervoor kan zorgen dat studenten vertraging oplopen;
- 2.** De wijze van toetsing, de toets criteria en de wijze van beoordeling moeten helder zijn;
- 3.** Het aanbod van hoor- en werkcolleges moet gericht zijn op efficiënt gebruik van tijd. Om effectief tijd in de stage te gebruiken, kun je Mijn-Job app inzetten, lees het [blog](#) van Aukje Meens hierover voor meer informatie.

De verplichting om aan onderwijs deel te nemen en het invoeren van huiswerkbeoordeling dwingt studenten meer tijd te besteden aan de studie. Als je denkt aan verplichting binnen het onderwijs, wordt vaak binnen het MBO gedacht aan rekenen. In de lessen is veel tijd besteed om het rekenen op niveau te brengen. In de [blog](#) van Marion van Neerven, interviewt zij een rekendocent (expert) die tips geeft over hoe het vak rekenen binnen het MBO succesvol geïntegreerd kan worden.

Feedback aan docenten

Een van de meest krachtige, leerrendement verhogende, factoren volgens John Hattie ([Hattie, 2009](#)) is het reciproke laten doceren. Dit houdt in dat docenten op veel verschillende manieren feedback krijgen op hun lessen. Deze feedback kan komen van studenten maar vooral ook van collega's. Het inrichten van een effectief systeem van feedback aan docenten helpt de studentresultaten enorm. Docenten kunnen ook intervisiebijeenkomsten plannen waarin men elkaar feedback geeft. Emile Heerkens geeft in zijn [blog](#) mooi weer hoe je intervisie succesvol kunt toepassen. Een krachtige manier om feedback te organiseren is om docenten samen les te laten geven aan een grotere groep studenten. Het gevolg is dat docenten het in de voorbereiding met elkaar over onderwijs moet hebben. Een van de succesfactoren uit het Finse onderwijssysteem is dat docenten met elkaar het onderwijs ontwikkelen ([Sahlberg, 2011](#)). Overigens speelt een belangrijke bijdrage aan het verbeteren van het onderwijs de 'practice what you preach' aanpak. Cilia gaat daar in haar [blog](#) verder op in.

3. Curriculumontwikkeling

Advies voor curriculumontwikkeling, volgens

Van Berkel, Jansen & Bax (2012):

- Vermijd concurrentie tussen onderdelen, programmeer het liefst geen of maximaal twee programma's parallel;
- Het beste is om een onderdeel te programmeren en deze met een toets af te sluiten, de herkansing van deze onderdeel kan het beste gepland worden wanneer er geen andere toets is uit het reguliere onderwijs;
- Inzet van studenten kan gestimuleerd worden door verplichte opdrachten en deeltentamens met compensatie voor de eindtoets (extra punten bijvoorbeeld. Inzet van studenten kan ook gestimuleerd worden door studenten een stem te geven. In haar [blog](#) geeft Rosalie de Kooning aan waarom het belangrijk is om studenten te betrekken bij het onderwijs);
- Contacttijd waarin studenten met elkaar en met begeleiding actief met de leerstof aan de slag kunnen gaan, vergroot de betrokkenheid van studenten;
- Wees duidelijk in communicatie naar studenten toe. Wat wordt van hen verwacht? Geef dat van tevoren aan. Zowel tijdens de onderwijsperiode als op het tentamen;
- Er is eerder gesproken over feedback, ook in het kader van curriculumontwikkeling dient deze uiteraard te worden opgenomen;
- Benut het hele studiejaar voor onderwijs, op de reguliere vakanties na. Laat de onderwijsvrije periodes niet gevuld met alleen tentamens en herkansingen. In het [blog](#) van Boukje Jansen beschrijft zij hoe je het groepsproces het beste kunt begeleiden wanneer het eind van een schooljaar nadert;
- Samenhang in curriculum is belangrijk, niet alleen op inhoud maar ook op procesniveau. Het is namelijk voor studenten belangrijk om ook voortgang op het gebied van vaardigheden te boeken, niet enkel

op inhoud. Om deze samenhang te creëren, moet men er open voor staan om ervoor te gaan, om te willen veranderen. In haar [blog](#), spreekt Liza erover dat we niet moeten kijken naar smoesjes om taken uit te stellen, maar om van een positieve benadering uit te gaan.

Wanneer je het curriculum wilt aanpakken is het belangrijk om onderwijsveranderingen te kunnen doorgronden. Marion van Neerven reikt in haar [blog](#) een hulpmiddel aan, 'de schoolnavigator' die op alle instellingsniveaus ingezet kan worden. Als je ICT binnen het onderwijs wilt inzetten, is het verstandig om het [blog over TPACK](#) te lezen, daarin wordt aangegeven wat er bij het invoeren van ICT binnen het onderwijs komt kijken.

Het beter presteren in vakken zoals Nederlands, zorgt ervoor dat er beter gescoord wordt bij andere vakken, dat blijkt uit onderzoek en wordt beschreven in de [blog](#) van Marion. In het kader van rendementsverbetering, is tevens onderzoek gedaan naar bindend studieadvies (van Berkel, Jansen & Bax, 2012). Er is geen concreet bewijs gevonden voor een samenhang tussen bindend studieadvies en rendement. Bindend studieadvies is er met name op gericht om te achterhalen of een student op zijn plek zit bij een opleiding en anders tijdig een andere studie te zoeken die meer passend is. Wanneer een school een echt verwijs- en begeleidingsgericht beleid toepast, kan het ervoor zorgen dat studenten die de 60 ECTS net niet halen, de juiste begeleiding krijgen, waardoor er alsnog een positief effect op het rendement kan ontstaan.

4. Algemeen

Naar aanleiding van de verdieping in rendementsverhoging in het onderwijs, kan geconcludeerd worden dat een hoog onderwijsrendement het resultaat is van een groot aantal factoren waar samenhang en interactie moet zijn. Dat houdt in dat er een integrale aanpak plaats moet vinden binnen diverse onderwijsprocessen om het rendement van de opleiding te verhogen. Aanbevelingen voor het verbeteren van onderwijs vanuit de docentenkant zijn tevens in de [blog](#) van Rosalie de Koning te lezen. Het advies aan alle opleidingen is om te kijken naar de eigen situatie en problemen die zij als school ondervinden. De opleiding zal om studiesucces te genereren eerst een goede analyse moeten maken om een kwalitatieve integrale aanpak in te kunnen zetten binnen het onderwijs en de onderwijsopzet. Elke opleiding is anders en elk instituut is anders. Opleidingen waar studenten weinig gestimuleerd worden tot zelfstudie zullen daar meer de aandacht op moeten focussen, terwijl grotere opleidingen meer zullen moeten investeren in kleinschaligheid (Van Berkel, Jansen & Bax, 2012). Voor alle opleidingen geldt het advies om 'teams aan zet' te laten, een veelgehoorde kreet in het onderwijs. Zelfverantwoordelijke of het zelfsturende teams en teams als professionele leergemeenschap zijn hier voorbeelden van. Kern van succesvol zijn bij al deze onderwijsteams is het aanbrengen van focus op de primaire taak die teams hebben ([DuFour, 2013](#)). Onderwijsmanagers of teamleiders hebben een belangrijke rol in het aanbrengen en vasthouden van deze focus. Om tot goed onderwijs te komen zijn naast deze tips, mooi adviezen uit Rosalie de Koning haar [blog](#) te halen, waarin zij 8 ingrediënten geeft om tot goed onderwijs te komen. Onderwijsteams die zich laten afleiden door veel organisatorische overleggen, procedures of het invullen van Excelbestanden hebben niet de focus op effectieve studentbegeleiding. Goed time-managen is hierbij van belang. Voor timemanagement tips, lees de [blog](#) van Rosalie de Koning.

4. Algemeen

Samenvattend advies aan opleidingen (Van Berkel, Jansen & Bax, 2012):

Tip gericht op...	Actie
Communicatie bij introductie	- Tijdens de introductie moet studenten expliciet duidelijk worden gemaakt wat van hen aan inspanning en inzet wordt verwacht. Anders ontstaat het gevaar dat ze vrije uren ook als vrij beschouwen.
Werken aan leerstof	- Zorg ervoor dat studenten tijdens het onderwijs aan de leerstof werken zodat het onderwijs naar een hoger peil kan worden gebracht en er verdieping kan plaatsvinden. Dat biedt de studenten de gelegenheid om tijdens het onderwijs vragen stellen over de leerstof. Dit lukt alleen door het invoeren van tussentijdse opdrachten, deelttoetsen en dergelijke, omdat die het leergedrag van de student sturen. In dat kader kan de zelfstudie worden georganiseerd, zodat het duidelijker is wat aan zelfstudie-uren van de student wordt verwacht en op welk moment.
Contacttijd benutten	- Benut het hele studiejaar en de contacttijd, want het speelt een belangrijke rol in het kader van studiesucces. Te veel contacttijd kan de zelfstudietijd verdringen en te weinig leidt tot onderstimulatie. Daarom is het belangrijk om zorgvuldig het aantal contactmomenten vast te stellen. Intensief onderwijs kan leiden tot betere studiesucces.
Investeer in kleinschaligheid	- Investeren in kleinschaligheid kan door wekelijks contactmomenten te creëren. Door zulke momenten te creëren kan gefocust worden op praktische toepassingen van de leerstof, verwerken van moeilijke leerstof en het stimuleren van samenwerkend leren. De docent kan het leerproces begeleiden, studenten kunnen leren plannen en beter time-managen.
Afstemmen onderwijs op studenten	- Afstemming hoort plaats te vinden op het niveau van de inhoud, didactische aanpak, van het rooster en van de toetsing. Docententeams moeten in studentenbesprekingen bekijken hoe de student heeft gepresteerd. Zorg voor coördinatie en ontwerp programma's die doordacht zijn op doelstellingen, leerlijnen en eindtermen waarbinnen de docenten opereren. - Peil de voorkennis van studenten (eventueel door een toets)

Inrichting onderwijsprogramma	<ul style="list-style-type: none"> - Maak onderwijs verplichtend, uitdagend, activerend en dwingend. Daarmee voelen studenten zich gestimuleerd om te werken aan de studie en voorkom je uitstelgedrag. Stimuleer studenten dus tot het studeren en investeren van tijd in de studie. In de blog van Rosalie de Kooning geeft zij een goed voorbeeld van activerende didactiek. - Geef het onderwijsprogramma een nu of nooit karakter, bied weinig uitstel mogelijkheden voor studenten.
Toetsen	<ul style="list-style-type: none"> - In het onderwijs bereid je de studenten voor op het behalen van de toets. - Laat een cursus uit meerdere toetsmomenten en/of opdrachten bestaan. - Toetsen en tentamens moeten een afspiegeling zijn van de leerstof en goed gerelateerd worden aan de leerdoelen. Het is ook in het kader van toetsing belangrijk dat de student weet wat er van hem of haar verwacht wordt. Transparantie speelt een belangrijke rol, zowel bij de wijze van toetsing als de toets zelf. Binnen het kader van toetsing is het belangrijk om de student van feedback te voorzien, zodat de student zijn of haar gedrag bij kan stellen en weten wat hij of zij goed of fout heeft gedaan.
Herkansingen	<ul style="list-style-type: none"> - Bied weinig herkansingsmogelijkheden. - Het beste is om herkansingen in te plannen wanneer er geen andere onderdelen getoetst worden, zodat er geen concurrentie ontstaat en de student prioriteiten gaat stellen om een andere vak voor te laten gaan. Het advies is om een module af te ronden, alvorens er aan een nieuwe wordt gestart. Hertentamens moeten meer de rol krijgen als noodvoorziening, wanneer een student er niet in is geslaagd om een voldoende te halen. <p>Martijn van Grootel geeft in zijn blog mooie tips om standaardisatie te voorkomen.</p>
Laat docenten van elkaar leren	Doordat docenten elkaar peerfeedback geven, intervisie hebben, samen onderwijs ontwikkelen en samen onderwijsuitvoeren kunnen zij veel van elkaar leren. Docenten in een lerende omgeving komen tot betere leerresultaten voor studenten dan docenten in een afrekencultuur.

Bronnen:

Berkel, H. van, Jansen, E., & Bax, A. (2012). Studiesucces bevorderen: het kan en is niet moeilijk. Bewezen rendementsverbeteringen in het hoger onderwijs. Den Haag: Boom Lemma uitgevers.

Cauffman, L., & Dijk, D. van. (2009). Handboek oplossingsgericht werken in het onderwijs. Amsterdam: Boom Onderwijs.

Cohen-Schotanus, J. (2010). Tegenintuïtief. Rede uitgesproken bij de aanvaarding van het ambt van hoogleraar onderzoek van onderwijs in de medische wetenschappen: Rijksuniversiteit Groningen.

DuFour, R. Fullan, M. (2013). De vijf essenties van leidinggeven aan een PLG. Rotterdam: Bazalt.

Hattie, J. (2009). Visible learning. New York: Routledge.

Onderwijsraad (2014, 3 maart). Geraadpleegd op 17 januari 2016, van <https://www.onderwijsraad.nl/publicaties/2014/overgangen-in-het-onderwijs/volledig/item7086>

Sahlberg, P. (2011). Finnish Lessons. What can the world learn from educational change in Finland? New York: Teachers College Press.

Schmidt, H., Cohen-Schotanus, J., van der Molen, H., Splinter, T., Bulte, J., Holdrinet, R. & van Rossum, H. (2010). Learning more by being taught less: a “time-for-selfstudy” theory explaining curricular effects on graduation rate and study duration. Higher Education, 60, 287-300.

Steeg, M., Elk, R., & Webbink, D., (2012). Does intensive coaching reduce school dropout? Evidence from a randomized experiment1: Centraal Plan Bureau.

Figuur 1. Terugdringen voortijdig schoolverlaters VO/MBO.

Bron: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/aanval-op-schooluitval/inhoud/feiten-en-cijfers-schooluitval>

CONTACT
040 291 3733
bureau@oabdekkers.nl
De Pinckart 54
5674 CC Nuenen